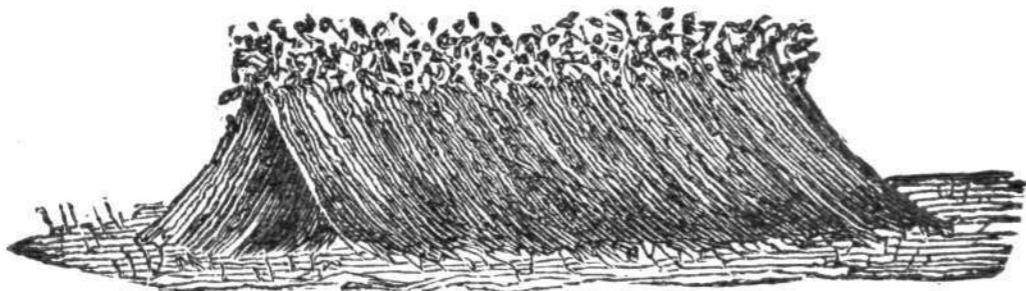

Kedar pridemo na pripravljanje že dozorelega lanú za goditev, treba je na marsikaj paziti. Tudi tukaj je iz ravno tistih vzrokov, kateri so za zeleni lan veljali, sortiranje stebel potrebno. Ruje se popolnoma tako kakor zeleni, to je, poruvani se pusti toliko časa v lepo vredjenih vrstah na tleh ležati, dokler ni vsa njiva poruvana. Med tem časom se stebela nekoliko osuše, da niso več tako vlačna. Kedar je ruvanje pri koncu, potem se pričó na ravno tistem koncu, kjer se je ruvanje pričelo, dolge kapelice postavljati. Kapelice niso nič drugega kakor na poseben način napravljene kôpe, v katerih se ima lan posušiti. Tri osebe se potrebujejo za postavljanje: ena postavlja, drugi dve donašate stebela ter jih pest za pestjo prvi podajate.

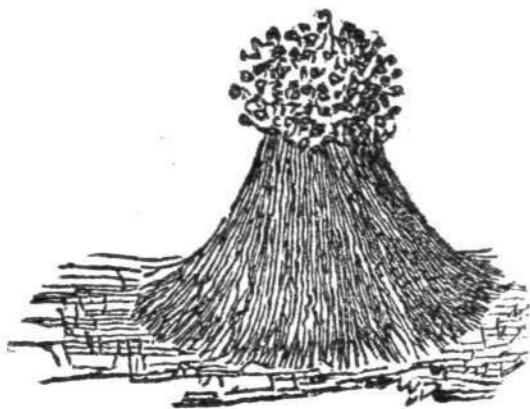
Postavljanje samo dobro popisati ni mogoče, akoravno je tako prosto, da ga vsak zadene, ako se mu le enkrat djansko pokaže. To pripuščam torej djanskemu pokazku; isto bom moral tudi z mnogimi družimi deli storiti, da niti časa niti papirja zastonj ne tratim. Opuštvši torej popisovanje pristavim le podobo že dovršene kapelice, ktera sme en seženj in še čez dolga biti.

Podoba 3.

Tako postavljene kapelice ostanejo pri miru, dokler ni zunanja stran osušena. Ko je zunanja stran suha, potem še le se napravi iz ene dolge kapelice več posamesnih kratkih ali okroglih. Ako je človek tega dela vaje, gre to kaj hitro od rok; saj ni skora na nič drugega paziti kakor na to, da še sirova stran dolgih kapelic postane notranja, v okroglih pa zunanja. Podoba okrogle kapelice je pa blizo taka:

Podoba 4.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske novice.

* Da ti mravlje na drevo ne lazijo, namaži drevo 3-4 čevlje na visoko z mazilom, ki ga narediš, da z 20 unčami ribje masti zmešaš 2 unči žveplenega cveta.

* Bolezen grozdja na Francoskem se je lani zelo razširila in se je zatepla skoro v vse brdine v okraju, ki se Bordeaux (Bordó) imenuje in žlahno vino rodi. Ta bolezen izhaja od nekih listnatih uš, proti katerim se dozdaj ni še našla nikakoršna pomoč.

* Naših vrabcev veliko izvozijo v Ameriko). V jeseni so iz Francoskega v Filadelfijo peljali okoli 4 centov živih vrabcev; v Ameriki so jih lepo sprejeli in jim gnezda za razplodenje spletli. Po pravici — praša „Pučk. Prij.“ — a kaj pa naši gospodarji z vrabci počnó?

* Krompirju s pepelom gnojiti priporoča akademija v Parizu; pridelala se ga veliko več.

Še nekaj o razstavi kmetijskih pridelkov in obrtnijskih in umetnijskih izdelkov.

Ta razstava, o kateri so „Novice“ že večkrat pisale, bode v Gradcu v deželnem gospodarskem poskušališču proti koncu septembra ali začetka oktobra 1870. leta.

Stvari za razstavo odločene se morajo oglasiti do konca prihodnjega meseca aprila na posebnih oglasilnih listih, ki se zastonj dobivajo pri odboru izložbe, na kesneja oglasila se bo le samo toliko oziralo, kolikor bo dopuščal prostor.

Dovažanje, razvijanje, postavljanje in odvažanje izloženih stvari, morajo izložitelji na svojo nevarnost in stroške ali sami ali po svojih najemnikih oskrbeti, le na izrečeno željo bo ta dela oskrboval odbor po posebnih komisijonarjih s tem, da se mu povrnejo stroški.

Zavarovanje proti ognju za čas razstave za izložene stvari plača odbor.

Odbor ni odgovoren za to, če bi se izložene stvari poškodovale ali izgubile; skrbel bo vendlar za to, da se bode na-nje gledalo.

Za prepuščen prostor v izložilnici sme ne plača nič.

Proste mize in police bo preskrbel odbor. Posebne priprave: draperije, okinčanje itd. mora preskrbeti izložitelj sam. Kurjavo za mašine bo djal odbor brez plače.

Odbor bo tudi delal na to, da se znižajo tarife na železnicah za potovanje oseb in za prevažanje izloženih stvari sèm ter tjà, in dalje tudi, da bodo izložene stvari vžitine proste.

Vsem vrstam izloženih stvari se bodo priznavale medalije, diplome in častne spomenice, za izloženo živino pa se bodo dajale tudi denarne preemije.

Za izložbo je združeno tudi izžrebovanje dobičkov, ki se bodo nakupili izmed izloženih stvari, o čemur še se bode posebno oglasilo.

Po dokončani izložbi se bodo prodale one izložene stvari v javni dražbi, ktero bodo lastniki za to odločili.

Obširen program se dobiva pri odboru. Vsa sporočila in vprašanja naj se pošiljajo frankkovana na odbor v deželno hišo, gospôske ulice v Gradcu (General-Comité, Landhaus, Herrengasse in Graz).

Državne stvari.

Nekoliko o posilno-civilnem zakonu.

Zgodovinska črtica z nekterimi opazkami.

Posilno-civilni zakon (obligatorische Civilehe), kakoršnega za Cislajtanijo nasvetuje državni poslanec Rechbauer je sad prve francoske prekucije. Ko je 1790. leta bila ustanovljena grozovita rdeča ljudovlada (republika), bili so brez zaslišbe in obsodbe pomorjeni vsi davkarji, plemenitniki in duhovniki, ki niso bili potegnili iz Francije ali ki se niso bili poskrili; gradovi in cerkve so bili najprej oropani, potem pa kot narodno premoženje prodani na javni dražbi; le ena sama cerkev se je v vsakem mestu pustila in „boginji pameti“ posvetila. Cerkvene knjige in arhivi so bili očitno sežgani; nedelje in cerkveni prazniki odpravljeni tako tudi katoliški koledar; vsak mesec je bil razdeljen v tri desetinke in vsaki deseti dan je bil praznik. O zakramentih toraj ni bilo nič slišati. Zakon se je spremenil v svetovno (posvetno) državljansko pogodbo, ki je morala vpisana biti pri svetovni gospôski, da so otroci bili zakonski. Ta pogodba je pa bila razvezljiva.

Al kaj je bil nasledek te uravnavee, ki je prekucnila vse, kar je ljudstvu dosihdob sveto bilo? Koj prvo leto je bilo razvezanih 40.000 zakonov. Kaj pa

še? Brez števila otrok pravih živih starišev je bilo osiročenih, in skrb za-nje so morale prevzeti občine (soseske). Temu žalostnemu nasledku so v okom prišli s tem, da je posvetna zakonska pogodba nehala biti razvezljiva, da se je toraj morala skleniti za vse žive dni.

Bilo je treba tudi knjig, v ktere se vpisujejo rojeni in umrli; ta posel je bil izročen svetovni gosposki; morali so toraj postaviti in plačati mnogo uradnikov. Ko cesar Napoleon I. zasede francoski prestol, reče svojim svetovalcem: „Ljudstvo brez vere ni za drugo, nego da se postrelja s topovi, le verno ljudstvo je moč vladati“. Zato on zopet vero vpelje v deželo, s papežem sklene pogodbo (konkordat), ki še dandanašnji velja, pregnane duhovne pokliče domú ter razglasi svoj zakonik, v katerem je duhovnikom med drugim bilo prepovedano, zaročencem zakrament sv. zakona podeliti, predno niso pred svetovno gospôsko izrekli, da sklenejo nerazvezljiv zakon; to je francoski tako imenovani posilno-civilni zakon. Vsak prestopnik te postave se kaznuje z globo 500 frankov.

Pogledimo zdaj: kakov dobiček imajo toraj zaročenci v Franciji in istih deželah, v katerih še velja Napoleonov zakonik? — a) Dvojno pot, ktero morajo delati, prvo k svetovni gospôski, da jih vpiše v zakonske knjige, in drugo v cerkev, da prejmo zakrament sv. zakona (kajti samo s civilnim zakonom ni zadovoljen nikdo, kdor noče biti sploh zaničevan); in b) da plača dvojnih davščin, namreč uradnikom svetovne gosposke in cerkvene.

Sili se nam toraj samo po sebi vprašanje: Ali je Avstriji treba take postave? Pač ne!

Prvič je treba ni zarad cerkvenih knjig, kajti naša duhovščina ima te knjige v takem redu, da ni želeti boljšega. Francoske civilne knjige se nikakor ne morejo kosati s knjigami naše duhovščine, ktera vsak krst, vsakega mrliča in vsako poroko zapiše dvakrat; en spis ostane pri fari, eden pa se hrani v škofiji. In tako se ni bati, da bi, kakor si že bodi, v ognji ali kako drugače, poginili ti važni zapiski, kakor se to večkrat zgodi na Francoskem, kjer je potem treba s pričami dokazovati važne te podatke.

Drugič je treba ni iz narodno-gospodarskega obzira. Kajti zapisovanje porók moralo bi se izročiti premnogim uradnikom (v Brusel-nu je za ta posel postavljenih 40 uradnikov). Ali se to ne pravi trošiti delalne moči in občinam nakladati nove nepotrebne davke, kateri so že sicer jako visoki?

Vsakemu pravemu katoličanu je znano, da ima zakrament sv. zakona posvečujoč upliv do zakonskih. Tu bi se sicer utegnilo dvoje vgovarjati: a) da je pravemu katoličanu pripuščeno, po sklenjeni posilno-civilni pogodbi poročiti dati se tudi v cerkvi, in b) da je nekoliko taci, ki gredo k poroki v cerkev le zato, da bodo njihovi otroci zakonski. Nikakor nočemo tajiti, da so morda tudi taki, ki jih vodi poslednji nagib; toda tudi ta nagib ni zametati iz verskega obzira, kajti kdo more tajiti, da se naravna njihova ljubezen do otrok, ki jih vodi v cerkev, ravno v cerkvi ne bi mogla oblažiti in vzbuditi jim vest in dolžnost, otroke svoje rediti ne le za ta svet, ampak tudi za nebesa.

Za nobeno drugo deželo ne bi ta postava bila nevarnejša, nego za Galicijo, kjer so kristijani v denarnih stiskah in skoro vsi v judovskih rokah. Kako lahko se zgodi, da se oče svojega odiralca znebi edino s tem, da mu svojo lepo hčer dá v posilno-civilni zakon!

Ako bi poslanci državnega zbora le povrh hoteli premisliti samo te razloge, gotovo ne bi se bilo bati, da bi se nepremišljeni ta predlog podpirali.

Iz govora kat. polit. kazine dunajske.

Starozgodovinske stvari.

Razprava o imenih nekterih božanstev in o legi in pomenu nekterih rimskih postaj v nekdanjem Noriku.

Sit apud te honor. antiquitatis.
Plin. lib. 8. 90. 24.

Spisal Davorin Trstenjak.

(Dalje.)

V okolici starega Laverjaka najdeni rimski spomeniki nam podajajo sledeča slovenska imena: Bavia, Pricenius, Blanus, Cominia, Pupa; primeri severno-slov. Bavče, srbski Prica, česki Blanik, Kom, Pupič itd.

Od Laverjaka ne deleč je bila postaja: Ovilia. Že Muchar je mislil, da je mesto dobilo ime po reji živine, posebno ovác. Stala je postaja kraj reke Travnne (Traun). Vsi starinoslovci je iščejo v današnjem mestu: Wels (v starih listinah: Welis, primeri mesto na Českem: Velis). Velis je prestava latinskega Ovilia (v lat. ovilio = opilio, Schafhirt), ako ne na opak, ker velenje, velenjak se velijo še sedaj na Štírskem živinski pašniki, odtod ime staroslovanskega božanstva pastirjev: Veles, primeri Velesovo na Kranjskem. V Antoninovem „Itineraru“ se ta postaja veli: Ovilabis (Local, toda v nomin. Ovilabae).

Tudi Ovilabe se dá lepo iz slovenskega jezika tolmačiti kot kraj, „kjer so ove labale“, („der Ort, wo man die Schafe tränkete“). Ova, diminut. ovca (Schaf), oven (Schafbock), in labati v češčini piti, po pravem z labami (ustnicami) prijemati, vleči. Imamo še v srbsčini labrnja, velika ustna, staroslov. lobzati, lobizati, osculari, primeri lat. osculum od os, Mund, in nemško: Mäulchen, Mündchen. Labati za piti po onem načinu, po katerem zobati, z zobmi prijemati. Tema lab je sorodno z lat. labium in starogornjenemškem lefze. *lape = usta na Slavjencih*

Ovilia, Ovilabe in Velis — vse opominja na ovčjo čredo.

Iz Ovilie se je prišlo v 8 urah v postajo Tergolape. Muchar postaje išče pri današnjem Lambachu proti Schwannstadtu. Tudi Prinzingler jo tje postavlja. Končnica lape nas sopet peljá v jezernat, močvirnat kraj, in v oni okolici najdemo res jezero Attersee, in jezerce pri Lambachu. Prvi del besede Tergo nas opominja na trgnotje (ruptio), brž ko ne se je postaja velela Tergolapa, po trganji in pretrganji lapa.* (Kon. prih.)

Národne stvari.

O pregovorih in prilikah sosebno slovenskih.

Spisal profesor Viljem Urbas.

(Dalje in konec.)

Kar le človek dobrega stori, za vse ima pregovor, lepo besedo pripravljeno; zdaj ga hvali, zdaj spodbuja, skoz in skoz se véde ko dober, zvest prijatelj. V izgled zopet peščico pregovorov:

*) Lap (primeri slov. lapor) pomenja še v srbsčini mehko, gibko zemljo, odtod imena blatnih krajev: Laporje; primeri še: Ober- in Unter-Lappach, to je „v lapah“ 1/2 ure od sv. Vida na Bogovem (Vogau). Tudi tukaj je zemlja mehka in gibka. Jeli ni Lambach dialectično za Lehmbach ravno istega pomena? Pri imenu: Tergo lape se zna tudi misliti na pomen trg Lape. Pis.